והדר מייתי לה לערלה פרי פרי מבכורים: והאלל: מאי אלל רבי יוחנן אמר [א]מרטקא ור"ל אמר בשר שפלטתו סכין מיתיבי [1]ואולם אתם טופלי שקר רופאי אליל כולכם בשלמא למאן דאמר מרטקא היינו דלאו בר רפואה הוא אלא למאן דאמר בשר שפלטתו סכין בר רפואה הוא באלל דקרא דכ"ע לא פליגי כי פליגי באלל דמתניתין ת"ש [ב]ר' יהודה אומר האלל המכונס אם יש כזית במקום אחד חייבין עליו ואמר רב הונא והוא שכנסו בשלמא למ"ד בשר שפלטתו סכין היינו דכי איכא כזית מיחייב אלא למ"ד מרטקא כי איכא כזית מאי הוי עץ בעלמא הוא אליבא דר' יהודה לא פליגי כי פליגי אליבא דרבנן ר' יוחנן אמר מרטקא נמי מצטרף וריש לקיש אמר דוקא בשר שפלטתו סכין אבל מרטקא לא מצטרף האי בשר שפלטתו סכין היכי דמי [א]אי דחשיב עליה אפי' באנפי נפשיה מיטמא ואי דלא חשיב עליה בטוליה בטליה רבי אבין ורבי מיישא חד אמר [ג]מקצתו חישב עליו וחד אמר [ג]מקצתו פלטתו חיה ומקצתו פלטתו סכין [ו]תנן התם [ז]החרטום והצפרנים מיטמאין ומטמאין ומצטרפין חרטום עץ בעלמא הוא אמר רבי אלעזר בחרטום תחתון תחתון נמי עץ בעלמא הוא אמר רב פפא תחתון של עליון צפרנים אמר רבי אלעזר מקום המובלעים בבשר קרנים אמר רב פפא במקום שחותכין ויוצא מהן דם: כיוצא בו [ח]השוחט בהמה: אמר רבי אסי שונין ישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה צריכין מחשבה והכשר [ט]מים ממקום אחר [י]הכשר למה לי סופו לטמא טומאה חמורה [י]וכל שסופו לטמא טומאה חמורה לא בעי הכשר דתני דבי רבי ישמעאל [2]וכי יותן מים על זרע מה [י]זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר ותניא א"ר יוסי מפני מה אמרו נבלת עוף טהור צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר מפני

שסופה

מרטקא. גיד השדרה והצואר והוא רחב ולבן וקשה מאד וקורין אותו ייבו"ל: **בשר שפלטתו סכין.** כשמפשיטין את הבהמה פעמים שהסכין פולט מן הבשר אצל העור ולא חשיב. ולקמיה פריך היכי דמי דאצרופי מצרף ובאפי נפשיה אין מקבל טומאה: **ואולם אתם טופלי שקר.** איוב אמר לחביריו מחברי דברי שקר אתם ובכל שאין בו רפואה אתם אומרין לרפואתי. ומרטקא משנפסק אין לו רפואה להתחבר עוד: **בשר שפלטתו סכין בר רפואה הוא.** המדלדל בשר מן החי פעמים שקושרין אותו במקומו והוא נדבק ומעלה ארוכה: **המכונס.** הנאסף יחד [ב]יפה: **חייבין עליו.** משום נבלה בין שאכלו בין שנוגע בו ונכנס למקדש ופליג אמתני'[ה] דקתני אבל לא טומאת נבלות: **והוא שכנסו.** דאחשביה וגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא [ג]אבל מתכנס מאליו או ע"י תינוקות שלא במתכוין לא פליג ר' יהודה דליהוי נבלה: **בשלמא למ"ד.** אלל היינו בשר שפלטתו סכין היינו דמחייב דאיכא למימר כיון דכנסו אחשביה והדר למילתיה וגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא: **באלל דר' יהודה לא פליגי.** דודאי רבי יהודה אבשר שפלטתו סכין קאי ורבי יוחנן נמי מודי דבשר שפלטתו סכין[ד] איקרי אלל ובמרטקא הוא דפליגי ולת"ק ר' יוחנן אמר מרטקא נמי מקרי אלל כדאשכחן בקרא ואלל דמתני' דקאמר מצטרף בכולהו אלל קאמר דמצטרפי ובאפי נפשייהו לא מטמו ואתא רבי יהודה למימר באלל מרטקא מודינא דלא הוי בשר באפי נפשיה לענין נבלות אבל [ה]בשר שפלטתו סכין אם חזר וכינסו גלי אדעתיה דלא בטליה וחייבין עליו משום נבלה: **אבל מרטקא לא מצטרף.** דעץ בעלמא הוא: **אי דחשיב עליה.** אפילו כמר הכי: **באנפי נפשיה.** נמי ליטמא טומאת אוכלין דקי"ל דמחשבה [ו]שויא אוכלא כל מידי דמצי למיכליה ואע"ג דלאו אורחיה כדאמרן בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עז:) עור שצלקו ושליא שחישב עליה מטמא טומאת אוכלין והכי דמו לא הדר הוי בשר לענין טומאת נבלות דהא נעשה עור בבטולו הראשון אבל [ו]לאוכלו מיהא הוי לטמא טומאת אוכלין אם נגע בשרץ דלא גרע מעור שצלקו: [ח]**מקצתו חישב עליו.** ולא פי' איזה קצת הלכך כולה מייה לא מקבל טומאה דהא לא חישב על כולו אבל כי מצטרף בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת מחשבה דאית ביה לאשלומי שיעורא: **פלטתו חיה.** נשכה כלב ודלדל מן הבשר אצל העור ואח"כ שחטה והפליט גם הסכין עוד ואין ידוע אי זה מהן פלטה חיה ואיזה סכין וההוא דפלטתו חיה לא בטיל מסתמא וההוא דסכין בטליה מדעת וכולה כדלא חשיב עליה הלכך כי הוי בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת דחיה בהדייהו ולטומאת נבלות לא ואע"ג דפלטתו חיה דמתניתין רבי עקיבא היא דאמר העור מבטלו מטומאת נבלות ואפילו פלטתו חיה לקמן (דף קכב.): **תנן התם.** במסכת טהרות (פ"א מ"ב) בסדר טהרות גבי נבלת עוף טהור: **החרטום.** בי"ק בלע"ז: **מיטמאין.** אם קבל העוף טומאה מן השרץ [א]אלו נעשין יד להכניס ולהוציא טומאה. עוף אין לו טומאת מגע משום נבלה אא"כ קבלה מאחרים שהרי אין לך אלא האמור בה טומאת אכילה לטמא בבית הבליעה: **ומצטרפין.** לכביצה: **תחתון של עליון.** קליפת רצועה דקה יש בתוך הפה דבוקה לחרטום בעליון נאכלו: **צפרנים.** היכא הוו אוכל: **מקום המובלע בבשר.** שרשי הצפרנים: **השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים.** הא פרישית לה (לעיל קיז:) דכיון דדכותה בשחיטת ישראל בטהורה משויא לה אוכלא בעודה מפרכסת ולישראל שריא דהא בשחיטה תליא [ז]להו מילתא השתא נמי הואיל וישראל שחטה שחיטה מעליא אע"ג דבטמאה לא שייכא שחיטה ולעובד כוכבים לא משתרי עד שתמות דלאבר מן החי הוא לגביה אפ"ה מהניא מחשבת ישראל[ח] להאכילה לעובד כוכבים לשויא אוכלא בעודה מפרכסת וכ"ש טהורה שאוכל היתר גמור הוא בעודה מפרכסת והא דאמרינן[ט] אסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה מדרבנן הוא וכן עובד כוכבים בטהורה תניא נמי לקמן [ע"ב] דהואיל וטהורה היא ואשכחן היתר בטהורה [ט]מפרכסת ששחטה ישראל השתא נמי כי שחטה עובד כוכבים הויא אוכל לטמא טומאת אוכלין מן השרץ שאם תחזור ותגע באוכלין אחרים קודם שתמות ותעשה נבלה תטמאם[י] אבל ישראל בטהורה אין צריכה מחשבה ועובד כוכבים בטמאה לא מהניא לה מחשבה בעודה מפרכסת דלא אשכחן היתר בדכוותה: **שונים.** יש תנאים ששונים שישראל בטמאה צריך מחשבה להאכילה לעובד כוכבים ואי לא חישב לא הויא אוכל עד שתמות וכן עובד כוכבים בטהורה: **והכשר.** ממקום אחר הכשר מים דדם שחיטה דילה לא מכשר לה דלא איקרי משקה אלא דם חללים כדאמרינן בהשוחט (לעיל דף לה:) ומיהו דם שחיטה הוגנת מכשיר דאיתקש למים דכתיב (דברים יד) על הארץ תשפכנו כמים כדאמרינן בהשוחט (שם) אבל דעובד כוכבים לאו דם חללים הוא ולא דם שחיטה הוא והוי כדם מגפתו וכדם המת דחלל לא מיקרי אלא על ידי גיסטרא ומגואל כדאמרינן בסוטה (דף מה:) לתת אותה על צוארי חלל רשע: **הרי סופה לטמא טומאה חמורה.** אדם וכלים בכזית ואפילו במשא כשתמות: **זרעים.** אין נעשין אב הטומאה עולמית ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות ואינן[י] נעשין אב [א] לטמא אדם וכלים דמהיכא נפקא דנוגע במת מטמא אדם מהאי קרא דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת באותו טמא תטמא עד הערב וכי כתיב האי קרא בדבר שיש לו טהרה בהזאה וטבילה כתיב דכתיב לעיל מיניה והזה הטהור על הטמא וגו' וההוא טמא קאי והנפש הנוגעת יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס הואיל ואין להם טהרה במקוה אין נעשין אב הטומאה: **נבלת עוף טהור צריכה מחשבה.** לקבל טומאת אוכלים מן השרץ שאם לא חישב עליה לאוכלה אינה מקבלת טומאה ואם חזרה ונגעה באוכלים לא נטמאו: **ואינה צריכה הכשר.** משנה היא במסכת טהרות (פ"א מ"א) שלשה עשר דברים נאמרו בעוף טהור וזו אחת מהן:

שסופה

והדר מייתי [לה] לערלה פרי פרי מבכורים. וא"ת דבפ' כל שעה (פסחים כד:) פשיט מהך משנה דכל איסורים שבתורה אין לוקין עליהם אלא כדרך הנאתן והכא קאמר משום דגמר לה מבכורים [ו]וי"ל דרבוי דהכא צריכי דלא נימא זיעה בעלמא הוא: **מרטקא.** פי' ר"ח בשר מת וכן נראה לר"ת ולא כפי' הקונטרס שפי' גידי הצואר מדאמרינן פרק כל הפסולים (זבחים דף לה.) פגל באלל נתפגלה מוראה פגל במוראה לא נתפגלה אלל ובעוף אין גידי צואר קשין ומוראה לא שייך אלא בעוף ולמאן דמפרש בשר שפלטתו סכין לא קשה ליה מהתם דהא אמרי' בסמוך דלכ"ע מרטקא נמי הוי אלל: **ר' יהודה אומר** חייבים עליו. הא דלא קאמר מטמא טומאת נבלות דלא תימא מדרבנן להכי קאמר חייבין עליו: **והוא** שכנסו. תימה מה שייכא מחשבה לאיסור דגבי טומאה שייך לחלק דאי מבטל ליה עץ בעלמא הוא אבל (ב) משום דבטליה לא משתרי באכילה לכך נראה דחייבין עליו לא מיירי לענין אכילה דלא צריך כנסו אלא לענין אם נכנס למקדש כמו שפי' בקונטרס בלשון אחר והא דלא נקט טמא דלא תימא מדרבנן כדפי' וכן נראה דאי אאכילה הא כיון דאכלו אין לך כינוס גדול מזה: **ורבי** יוחנן אמר [יא] אף מרטקא מצטרף. ולאו בכה"ג דהוי שומר דא"כ מ"ט דר"ל (ג) [יב] עור ועצם מצטרפים משום שומר וצירוף שומר מקראי דרשינן לעיל (דף קיח.) אלא מיירי כגון שיש בראשו כזית בשר דאע"ג דלא הוי שומר מצטרף דראוי הוא שיאכל אגב בשר ור"ל לקיש סבר דלא מצטרף דאין ראוי לאכילה דעץ בעלמא הוא: **ה"ג** במשנה בטהרות החרטום והצפרנים מטמאין כו'. ולא גרסינן בה קרנים וקרנים למפרש בה רב פפא בסמוך אמתני' דהכא קאי:

הואיל

מסורת הש"ם

א) [גי' הערוך מדרקא ע"ש ערך אלל], ב) לעיל קיז:, ג) טהרות פ"א מ"ב, ד) נדה נא. כריתות כא. זבחים קה., ה) [אמ"ק דמתני'. יעב"ץ], ו) צ"ל אוכלא, ז) עיין רש"ל שהעתיק גליון מרש"י ישן, ח) [סנהדרין סג.], ט) [מה: כדכתיב ביחזקאל צ"ל לתת אותך אל צוארי חללי רשעים כצ"ל וע"י תוס' לעיל לה: ד"ה דם], י) [אין יעב"ץ], כ) פי' ר"מ שכתב שתוס' שלפנינו חסר ואי אפשר ליישב רק כד מעיינת בספרים תמצא מבואר הכל על נכון,

◆

תורה אור השלם

1. וְאוּלָם אַתֶּם טֹפְלֵי שָׁקֶר רֹפְאֵי אֱלִל כֻּלְּכֶם: איוב יג ד

2. וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא לח

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מיטמאין וכו' מן השרץ אפי' הן נעשין יד: (ב) תוס' ד"ה והוא שכנסו וכו' אבל גבי איסור משום דבטליה לא: (ג) ד"ה ור' יוחנן וכו' מ"ט דר"ל הלא עור ועצם:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

רש"י ד"ה זרעים וכו' ואינן נעשין אב הטומאה לטמא אדם וכו' כצ"ל:

◆

מוסף רש"י

האלל המכונס. הנאסף במקום אחד דהואיל ואחשביה שכנסו לא בטיל וחשיב כבשר נבלה וחייב עליו אם נגע בו ונכנס למקדש או אכל קדש (לעיל קיז:). מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה. כגון אדם וכלים. צריכין הכשר. דבר המכשירן לקבל טומאה, כגון נתינת מים ותגע שרץ אף כל כו'. כגון שאר אוכלין (זבחים קה.). ואינה צריכה הכשר. לא שום הכשר ירידת טומאה, לא הכשר מים ולא הכשר שרץ, אלא מאליה בלא שום נגיעה (נדה נ:).

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל' ג:

לב ב ג מיי' פ"ד שם הל' ד ופ"א מהל' שאר אבות הטומאות הלכה ח:

לג ד מיי' פ"ג מהלכות טומאת אוכלין הל' ג [ופ"ג מהלכות אבות הטומאה הלכה ט]:

לד ה ו מיי' פ"ג מהלכות טו"א הל' ד:

לה ז מיי' שם הלכה ג:

◆

לעזי רש"י

ייבו"ל [וינ"ל]. גיד הצואר של חיות.
בי"ק. חרטום.

◆

שיטה מקובצת

א] והכשר ממקום אחר: ב] המכונס הנאסף יחד הס"ד ותיבת יפה נמחק: ג] והוא שכנסו דאחשביה וכו' אבל נתכנס מאליו כגון ע"י תינוקות. נ"ב נ"א בס"י כגון שלא במתכוין או ע"י תינוקות וכו': ד] דבשר שפלטתו סכין נמי איקרי אלל: ה] לענין נבלות אבל באלל שפלטתו סכין: ו] דקי"ל דמחשבה משויא אוכלא: ז] דהא בשחיטה תליא מלתא השתא נמי: ח] אפ"ה מהניא מחשבת ישראל שחישב להאכילה לנכרי לשווייה אוכלא: ט] במפרכסת כי שחטה ישראל השתא נמי: י] נבלה תטמאם הס"ד ומה"ד שונים יש כו' בטהורה אבל ישראל בטהורה אין צריכה מחשבה כו' דלא אשכחן היתר בדכוותה הס"ד ומה"ד והכשר: יא] ור' יוחנן אמר מרטקא נמי מצטרף: יב] מ"ט דר"ל הא עור ועצם:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones